

Thematic report / Tematisks pārskats

Universal design

Clarification of the concept

Universālais dizains

Jēdziena skaidrojums

MILJØVERNDEPARTEMENTET

The Norwegian Ministry of the Environment

Foreword

Universal design thinking has become widely recognised and applied in Norwegian political documents, statutory framework and technical guidelines. The concept of universal design has played a constructive role in developing the understanding of good functionality for all as a beneficial feature of society, and for promoting equality and adequate accessibility for persons with functional impairments.

However, there has been a need for further elaboration of the substance of the universal design concept in a number of contexts. This report defines and clarifies the concept of universal design, thereby establishing a common basis for the application of this strategy in Norwegian public documents; for theoretical, methodological and practical development; and for use in information material.

The text has been developed on the basis of feedback and input from government agencies, specialist institutions, organisations and individual government ministries.¹

Activities have been organised and carried out in cooperation with the Delta Centre under the Directorate for Health and Social Affairs.

The Ministry of the Environment recommends that the definition and interpretation of universal design employed in the memorandum is used as the basis for future efforts relating to universal design in the various sectors.

The conclusions set out in the memorandum will form the point of departure for the Ministry of the Environment's efforts to further develop of the Planning and Building Act with appurtenant regulations and guidelines.

This report does not deal with universal design as a legal standard. The Government² is currently drafting legislation to prohibit discrimination on the basis of disability (the Discrimination and Accessibility Act). The interpretation of universal design as a legal standard in that context will be assessed in connection with those efforts.

Ministry of the Environment
Norway, November 2007

¹ The substance of this memorandum is the result of meetings between various organisations, the Delta Centre (National Resource Centre for Participation and Accessibility) and the Ministry of the Environment in the spring of 2006. A draft document was circulated to a number of different agencies and institutions. Feedback and input were received from the following: Ministry of Labour and Social Inclusion, Ministry of Local Government and Regional Development, Ministry of Health and Care Services, Ministry of Government Administration and Reform, Ministry of Children and Equality, Ministry of Fisheries and Coastal Affairs, Ministry of Justice and the Police, Ministry of Education and Research, National Office of Building Technology and Administration, Norwegian Public Roads Administration, Directorate of Public Roads, Norwegian Directorate for Education and Training, Directorate for Health and Social Affairs, National Centre for Documentation on Disability, Norwegian

Federation of Organisations of Disabled People, Norwegian Association of Disabled, Contact Committee for Organisations of Disabled People, Norwegian Association for the Hearing Impaired, Norwegian Association of Occupational Therapists, Norwegian Design Council, Norwegian Consumer Council, Norwegian State Council on Disability and Oslo School of Architecture and Design. A total of three meetings attended by a wide array of representatives were held, and the final document was drawn up by the Ministry of the Environment in collaboration with an editorial committee.

² As a result of changes in the Government in October 2007, this sphere of activity will be transferred from the Ministry of Labour and Social Inclusion to the Ministry of Children and Equality as from 1 January 2008.

Photo: Svein Magne Fredriksen

Ievads

Universālais dizains Norvēģijā ir ieguvis plašu atsaucību, tas ir iekļauts politikas dokumentos, statūtos un tehniska rakstura vadlīnijās. Universālā dizaina jēdziens ir veicinājis izpratni par ikvienam kalpojošu funkcionalitāti un tās ieguldījumu sabiedrībā, sekmējot līdztiesīgumu un nodrošinot vides pieejamību cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem.

Daudzos gadījumos tomēr ir bijis nepieciešams izklāstīt universālā dizaina jēgu sīkāk. Šis pārskats piedāvā universālā dizaina definīciju un plašāku skaidrojumu ar mērķi nostiprināt jēdziena vispārīgu izpratni, uz ko atsaukties Norvēģijas publiskajos dokumentos, profesionālas ievirzes un informatīvajos materiālos.

Pārskata teksts balstās uz atsauksmēm un ierosinājumiem, kas saņemti no valdības orgāniem, speciālajām institūcijām, organizācijām un atsevišķām valdības ministrijām.¹ Sadarbībā ar Veselības un sociālo lietu direktorāta Delta centru ir tikuši organizēti dažādi pasākumi.

Norvēģijas Vides ministrija iesaka – memorandā ietvert universālā dizaina definīciju un skaidrojumu izmantot par pamatu turpmākai saskarei ar universālo dizainu dažādās jomās.

Memorandā izteiktie secinājumi kalpos par atsaucē punktu Vides ministrijas centienos uzlabot Plānošanas un celtniecības likumu, papildinot to ar speciāliem noteikumiem un vadlīnijām.

Sekojošais izklāsts neaplūko universālo dizainu kā likumdošanas normu. Pašlaik valdībā² tiek gatavots Diskriminācijas un pieejamības likums, kas aizliedz diskrimināciju uz invaliditātes pamata. Šajā kontekstā universālais dizains kā likumdošanas standarts tiks vērtēts atkarībā no likumprojekta rezultāta.

Norvēģijas Vides ministrija
2007. gada novembrī

¹ Par šī memoranda saturu vienojās 2006. gada pavasarī, kad vairākas organizācijas tikās ar Delta centru (Nacionālais līdzdalības un pieejamības resursu centrs) un Vides ministriju. Dokumenta melnraksts tika izsūtīts vairākām aģentūrām un institūcijām. Atsauksmes un papildinājumi tika saņemti no sekojošiem līdzautoriem: Darba un sociālās iekļaušanas lietu ministrija, Pašvaldību un reģionālās attīstības ministrija, Veselības un aprūpes pakalpojumu ministrija, Valsts pārvaldes un reformu ministrija, Bērnu un līdztiesības ministrija, Zivsaimniecības un piekrastes lietu ministrija, Tieslietu un policijas ministrija, Izglītības un pētniecības ministrija, Celtniecības tehnoloģiju un administrācijas nacionālais birojs, Norvēģijas Valsts ceļu pārvalde, Valsts ceļu direktorāts, Norvēģijas Izglītības un apmācības direktorāts, Veselības un sociālo jautājumu direktorāts, Valsts invaliditātes dokumentācijas centrs, Cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem organizāciju federācija,

Norvēģijas Invalīdu asociācija, Invalīdu organizāciju kontaktkomiteja, Norvēģijas Dzirdes invalīdu asociācija, Norvēģijas Arodterapeitu asociācija, Norvēģijas Dizaina padome, Norvēģijas Patērētāju padome, Norvēģijas Invaliditātes valsts padome, kā arī Oslo Arhitektūras un dizaina skola. Kopumā notika trīs sanāksmes, kas pulcēja plašu dalībnieku skaitu, līdz Vides ministrija sadarbībā ar redakcionālo komiteju vienojās par dokumenta gala versiju.

² Sakarā ar 2007. gada oktobrī notikušajām izmaiņām valdības sastāvā 2008. gada 1. janvārī šī darbības joma pāries no Darba un sociālās iekļaušanas lietu ministrijas Bērnu un līdztiesības ministrijas pārziņā.

Photo: Odd-Arild Bugge

Photo: Svein Magne Fredriksen

Photo: Svein Magne Fredriksen

Universal design – clarification of the concept

Introduction

The concept of universal design

Universal design is a strategic approach to planning and design of products and environments in a fashion that promotes an inclusive society that ensures full equality and participation for all. ¹

Universal design is defined as follows:

Universal design is the design of products and environments to be usable by all people, to the greatest extent possible, without the need for adaptation or specialized design ^{2,3}.

The universal design strategy is normative, providing a framework for specifying the qualities of products and environments such that these may be used by all members of society on an equal footing.

The merit of individual universal design solutions is to be assessed in an overall context. The universal design strategy is intended to be applied in conjunction with other societal objectives, and is to be incorporated as an integral part of cohesive design activity.

¹ Examples of this interpretation may be found in the UN Convention on the rights of disabled persons and the report of the Norwegian committee appointed to draft legislation to strengthen the protection against the discrimination of persons with disabilities (Official Norwegian Reports 2005:8 *Equality and Accessibility*).

² This definition is attributed to Ron Mace and has been developed by the Center for *Universal Design* at North Carolina State University.

³ A definition of “universell utforming” universal design appeared in Norwegian for the first time in a pamphlet on planning and design for all published by the Norwegian State Council on Disability in 1997.

Universālais dizains – jēdziena skaidrojums

Ievads

Universālā dizaina jēdziens

Universālais dizains paredz tādu pieeju vides plānojumam un produktu dizainam, kas veicina iekļaujošu sabiedrību un nodrošina pilnīgu vienlīdzību un līdzdalības iespējas visiem tās locekļiem.¹

Universālā dizaina definīcija:

„Universālais dizains” ir tādu produktu un vides radīšana, kas, cik lielā mērā vien iespējams, būtu pieejami lietošanā ikvienam, bez nepieciešamības veikt adaptāciju vai radīt speciālu dizainu.^{2,3}

Universālā dizaina stratēģija ir normatīva. Tā izceļ specifiskas produktu un vides kvalitātes, kas vienlīdz piemērotas visiem sabiedrības locekļiem.

Individuālu universālā dizaina risinājumu priekšrocības ir jāvērtē vispārējā kontekstā. Universālā dizaina stratēģija ir jāievieš saskaņā ar citiem sociāliem uzstādījumiem. Tai ir jāklūst par neatņemamu visa sabiedrības kopuma sastāvdaļu.

¹ Šī apraksta piemēri atrodami ANO Konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām, kā arī ziņojumā par Norvēģijas Diskriminācijas un pieejamības likumu (NOU 2005:8 Līdztiesība un pieejamība)

³ Norvēģijā universālā dizaina („universell utforming”) jēdziens pirmo reizi parādījās 1997. gadā Norvēģijas Invaliditātes valsts padomes izdotajā brošūrā „Universālais dizains. Plānošana un dizains visiem”.

² Definīcijas autors Rons Meiss (Ron Mace); definīcijas izstrādi veica Ziemeļkarolīnas Universitātes Universālā dizaina centrs.

One of the primary aims of the universal design strategy is to promote equality for and ensure the full participation in society of individuals with reduced functionality, by removing existing disabling barriers and preventing new ones from emerging⁴. The concept of universal design represents a new line of thinking; it incorporates a stronger focus on equality than is implied in the concept of accessibility for persons with reduced functionality. While it is possible to obtain accessibility for persons with disabilities by means of specially-targeted solutions, the universal design principle stipulates that the primary solution must be designed to anticipate the needs of all users.

In this context, design is understood to be a common term for all work processes involved in the shaping of the physical environment. This encompasses community planning, land use, architecture, construction activity, product development and more.

⁴ The terms “reduced functionality” or “functional impairment” mean that a part of the body or one of the body’s physical or cognitive functions has been lost, damaged or in some other way diminished. “Disability” arises when there is a discrepancy between the ability of the individual and the design of the physical environment or demands of society

regarding functionality. The main challenge in relation to achieving full participation and equal status in society is linked to the way in which society is designed. (From Official Norwegian Reports 2005:8 Equality and Accessibility and 2001:22 From User to Citizen).

Photo: Svein Magne Fredriksen

Universālā dizaina galvenais uzdevums ir nodrošināt līdztiesīgu un pilnvērtīgu dalību sabiedrības dzīvē cilvēkiem ar ierobežotu funkcionalitāti, novēršot jau esošos šķēršļus un nepieļaujot jaunu rašanos. ⁴ Universālā dizaina jēdziens piedāvā jaunu domāšanas veidu; tā akcents uz līdztiesību ir stingrāks nekā koncepcijā par vides pieejamību cilvēkiem ar ierobežotu funkcionalitāti. Kaut arī vides piekļuvi ir iespējams nodrošināt ar speciāliem risinājumiem, universālā dizaina princips paredz jau sākotnēji tādu pamatrisinājumu izveidi, kas apmierinātu visu lietotāju vajadzības.

Šajā kontekstā dizains ir kopīgs apzīmējums visiem darbības posmiem, kas iesaistīti fiziskās apkārtnes radīšanā. Tas sevī ietver komunālo plānošanu, zemes izmantošanu, arhitektūru, celtniecības projektus, produktu attīstīšanu u.c.

⁴ „Ierobežota funkcionalitāte” vai „funkciju mazspēja” nozīmē, ka ķermeņa daļa vai kāda no ķermeņa fiziskajām vai uztveres spējām ir tikusi zaudēta, bojāta vai kādā citā veidā mazināta. „Invaliditāte” tiek konstatēta, kad indivīda spējas neatbilst fiziskās apkārtnes

modelim vai sabiedrības prasībām attiecībā uz indivīda funkcijām. Galvenais izaicinājums ceļā uz pilnīgas līdzdalības un līdzvērtīga statusa iegūšanu sabiedrībā ir saistīts ar pašas sabiedrības uzbūvi. (Norvēģijas likumdošanas akti NOU 2005:8 Līdztiesība un pieejamība un NOU 2001:22 No patērētāja līdz pilsonim).

Universal design – clarification of the definition

- of products and environments -

The universal design strategy is applicable to products and environments within all sectors and subject areas. The term environments refers to all the physical and technical environments that are shaped by humans.

The term products here also encompasses products and software in the ICT sphere as well as products used in the provision of services. Universal design requirements in the service sector are linked to the physical and technical conditions governing access to or use of the relevant service. In the educational sphere, universal design is linked to the physical and technical features of the teaching environment.

- to be usable by all people -

The phrase “usable by all people” is to be incorporated as a first starting point without exception. Environments and products are to be designed such that they may be utilised by persons of all ages with different levels of skill, ability and functionality. Factors relating to mobility, vision, hearing, comprehension and sensitivity to the environment (asthma/allergies) are important in this context.

- to the greatest extent possible -

A key feature of the universal design strategy is its focus on seeking ever-better solutions. Universal design is an innovative strategy. Technology, knowledge and awareness levels are subject to rapid-paced change. The principle of universal design is a dynamic tool that reflects the need for ongoing consideration of new means of minimising limitations.

The ability to design products and environments such that they are usable by all may be inhibited by certain limitations relating to current knowledge, technological development, access to products and solutions and practical and formal circumstances.

The universal design strategy may come into conflict with other areas of statutory regulation, such as conservation and safety considerations. In such cases an effort should be made to seek solutions that satisfy universal design requirements to the greatest possible degree.

Foto: TWM Reklamebyrå

Photo: TWM Reklamebyrå

Photo: TWM Reklamebyrå

Universālais dizains – plašāks definīcijas izklāsts

– produkti un vide –

Universālā dizaina stratēģija ir piemērota kā produktiem, tā videi visās jomās un specialitātēs. Jēdziens „vide” apzīmē visu fizisko un tehnisko apkārtni, ko radījis cilvēks.

„Produkti” šajā gadījumā attiecas kā uz izstrādājumiem un programmatūrām informācijas un komunikācijas jomā, tā arī uz pakalpojumu nozarē izmantojamiem produktiem. Universālā dizaina prasības pakalpojumu sfērā ir saistītas ar fizisko un tehnisko stāvokli, kas nosaka vai nodrošina piekļuvi attiecīgajam pakalpojumam. Izglītībā universālais dizains skar mācību vides fiziskos un tehniskos aspektus.

– pieejams lietošanā ikvienam –

Vārdkopa „pieejams lietošanā ikvienam” ir stratēģijas kodols. Vidēm un produktiem ir jābūt izstrādātiem tā, lai tos varētu lietot visu vecumu cilvēki neatkarīgi no to prasmēm, spējām vai ierobežojumiem. Šajā kontekstā ir jāņem vērā tādi faktori kā kustību brīvība, redze, dzirde, kā arī vides uztvere un jutība (astma/alergiskas reakcijas).

– cik lielā mērā vien iespējams –

Universālā dizaina stratēģija ir inovatīva; tā vienmēr ir vērsta uz aizvien labāku risinājumu meklējumiem. Tehnoloģijas, zināšanas un kolektīvā izpratne ir pakļautas nemitīgām izmaiņām. Universālā dizaina princips ir tikpat dinamisks palīgrīks, kas atspoguļo vajadzību pēc aizvien jauniem līdzekļiem ierobežojumu mazināšanai.

Ikvienam pieejamu produktu un vides izstrādi var kavēt vairāki apstākļi: nepietiekamas zināšanas vai nepilnīgs tehnoloģiskais aprīkojums, nepieejami produkti un risinājumi, kā arī praktiski un formāli šķēršļi.

Universālā dizaina stratēģija var nonākt pretrunā ar citu jomu pamatnostādņēm, kā konservācija un drošības apsvērumu ievērošana. Tādos gadījumos jācenšas rast kompromiss, kas ļautu īstenot universālā dizaina prasības pēc iespējas lielākā mērā.

Photo: Drammen kommune

Photo: TWM Reklamebyrå

- without the need for adaptation or specialized design.

This phrasing emphasises that the primary solution chosen is to be usable by all. Primary solutions are presumed to give adequate consideration to use of technical aids for personal use, such as wheelchairs, hearing aids, etc.

There should not be a need for any supplementary activity or work to make a solution usable for individual groups. Separate solutions for persons with disabilities should not be established, nor should the solution in any way signify that it has been specifically designed for persons with functional impairments.

Special solutions intended to compensate for general solutions that are not usable by all, such as stair lifts, should be avoided.

In the event that special solutions or technical devices must be employed to render a solution universally usable, the primary solution must be designed in a manner that functions alongside or in an integral fashion with the special equipment.

Current development trends indicate that roles traditionally filled by people are increasingly becoming automated. The self-service solutions that are introduced must be based on the principle of universal design, but this should not exclude the provision of personal service and assistance.

– bez adaptācijas un speciāla dizaina.

Ar šo vārdu salikumu tiek uzsvērts, ka sākotnēji izvēlētais risinājums ir paredzēts visiem. Tajā jau pašos pamatos ir ņemta vērā personisko tehnisko palīglīdzekļu izmantošana: ratiņkrēsli, dzirdes aparāti u.c.

Nebūtu jāveic nekādas papildus aktivitātes vai lieks darbs, lai dizaina risinājumu pielāgotu individuālām grupām. Nav vajadzības pēc atsevišķiem risinājumiem cilvēkiem ar funkcionāliem traucējumiem, tāpat piedāvātais dizains nekādā veidā nedrīkstētu liecināt par tā īpašo adaptēšanu cilvēkiem ar ierobežotām spējām.

Ir jāizvairās no speciāliem adaptējumiem (piemēram, kāpņu lifti), kas it kā kompensē koplietošanas dizaina nepieejamību visiem.

Gadījumos, kad koplietošanu visiem var nodrošināt tikai ar speciālu risinājumu vai tehnisku ierīču palīdzību, pamata dizainam ir jābūt izstrādātam tā, lai tas funkcionētu paralēli vai integrēti ar speciālo aprīkojumu.

Mūsdienās attīstība virzās uz lielāku mehanizāciju, kas aizvien biežāk aizstāj tradicionāli cilvēku veiktās darbības. Jauniem pašapkalpošanās risinājumiem jābalstās uz universālā dizaina principiem, taču tas neizslēdz personiska servisa un palīdzības sniegšanu.

Universal design in the context of society

Universal design and other societal objectives

Universal design reinforces societal objectives in a number of areas, such as sustainable development, safeguarding diversity and the environment, safety in use and in case of fire, aesthetic considerations, etc. Every effort must be made to ensure that objectives in these spheres can be realised in conjunction with the universal design strategy.

The universal design strategy promotes sustainable development, primarily in terms of the social dimension of the sustainability concept.

Consistent attention to aesthetic perspectives is important to making products and facilities attractive, and may help to ensure that accessibility and usability features are seen as a natural, integral component of the design.

Development processes and follow-up

The universal design strategy necessitates cross-disciplinarity in planning, follow-up, implementation and assessment activities. Appropriate processes for participation are needed to encourage the involvement of a wide array of users, and such processes play a fundamental role in promoting democratic decision-making. Universal design thinking does not necessarily entail the establishment of new work procedures, but requires broad participation from user organisations and various types of user groups. Insight from persons with disabilities is of central importance, and relevant special interest organisations thus comprise a key partner in development processes and quality control of solutions.

Participation may not be needed in the case of simple tasks for which tried and true solutions and standards are already in place. Complex tasks, planning in accordance with the Planning and Building Act, innovative development activities and stipulation of universal design specifications must be based on broad participation to ensure that solutions are constructive and generally applicable.

Universal design in practice requires great accuracy in terms of design, operation and maintenance needs. The margin for error is small, and imprecise implementation or insufficient maintenance may cause the inclusive element to dissipate. Operation and maintenance must be carried out exactly, summer and winter alike.

Photo: Svein Magne Fredriksen

Photo: TWM Reklamebyrå

Universālais dizains sabiedrības kontekstā

Saistībā ar citiem sociāliem mērķiem

Universālais dizains sekmē sociālo uzdevumu izpildi vairākās jomās, tādās kā ilgtspējīga attīstība, daudzveidības saglabāšana un vides aizsardzība, ugunsdrošība, nekaitīgums lietošanā, estētiski apsvērumi u.c. Ir jāpieliek visas pūles, lai mērķuzdevumi šajās sfērās tiktu pildīti saskaņā ar universālā dizaina stratēģiju.

Universālais dizains veicina ilgtspējīgu attīstību, galvenokārt attiecībā uz ilgtspējas sociālo dimensiju.

Konsekventa estētiskās perspektīvas ievērošana ir svarīga, lai produkti un aprīkojums būtu pievilcīgi un lai vides pieejamība un brīva produktu lietošana tiktu uzskatītas par pašsaprotamu dizaina sastāvdaļu.

Attīstīšana un pārraudzība

Universālā dizaina stratēģijas priekšnoteikums ir starpdisciplinārā principa ievērošana visos tā posmos: plānošanā, pārraudzībā, ieviešanā un izvērtēšanā. Ir jāpiemeklē tāds līdzdalības modelis, kas uzrunātu plašu lietotāju spektru, jo tam ir izšķirīga loma demokrātiskas lēmumu pieņemšanas veicināšanā. Universālā dizaina domāšana ne vienmēr nozīmē jaunu darba metožu ieviešanu, bet gan plašu pārstāvniecību no dizaina patērētāju organizācijām un dažādu veidu lietotāju grupām. Vissvarīgākais ir cilvēku ar invaliditāti vērtējums, kamdēļ attiecīgas interešu organizācijas uzskatāmas par galveniem sadarbības partneriem gan dizaina attīstīšanā, gan tā kvalitātes kontrolē.

Līdzdalība var izpalikt vienkāršākos gadījumos, kur veiksmīgi darbojas jau iepriekš pārbaudītas normas un risinājumi. Savukārt pildot komplicētākus uzdevumus, veicot plānošanu saskaņā ar Plānošanas un celtniecības likumu, īstenojot inovatīvus attīstības pasākumus un nosakot universālā dizaina specifiskās prasības, ir jāpiesaista plašs lietotāju loks, lai gala risinājumi būtu konstruktīvi un visaptveroši.

Praksē universālais dizains nozīmē īpaši rūpīgu pieeju dizaina izstrādei, ieviešanai un uzturēšanai. Kļūdīšanās varbūtība ir liela, savukārt neprecīza izstrāde vai nepietiekama apkope var graut risinājuma iekļaujošo nozīmi. Eksploatācija un apkope ir jāveic ar lielu precizitāti neatkarīgi no gadalaika.

Published by: The Ministry of the Environment,
Norway, 2009

Free copies can be ordered from:
The Norwegian Pollution Control Authority
Fax: +47 22 67 67 06
E-mail: bestilling@sft.no

Lay-out: TWM Reklamebyrå.
Publication number:
T-1468 ENG/LAV
ISBN 978-82-457-0423-5

Publikācijas autors: Norvēģijas Vides
ministrija, 2009. gads

Papildus eksemplāri pieejami:
Norvēģijas Piesārņojuma uzraudzības institūcijā
(Statens forurensningstilsyn (SFT))
Telefons: +47 22 57 34 00
Fakss: +47 22 67 67 06
E-pasts: bestilling@sft.no

Makets: Reklāmas aģentūra "TWM Reklamebyrå"
Publikācijas numurs:
T-1468 ENG/LAV
ISBN 978-82-457-0423-5

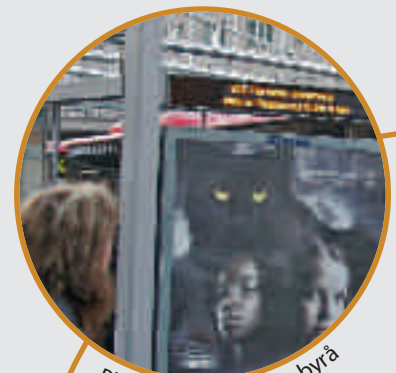

Photo: TWM Reklamebyrå

Photo: Svein Magne Fredriksen

www.universell-utforming.miljo.no